

ПОДАТКОВА ПОЛІТИКА ЯК ІНСТРУМЕНТ СТИМУЛЮВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В РЕГІОНІ

Васильєва Т.А., к.е.н., доцент,
Винниченко Н.В., аспірантка
Української академії банківської справи
Гриценко Л.Л., аспірантка
Сумського державного університету

В умовах економічного зростання в Україні інвестиції виступають важливою умовою здійснення структурної перебудови національної економіки. Тому найбільш актуальним завданням на сьогодні є стимулювання інвестиційної діяльності як в країні в цілому, так і в її регіонах. Одним із важливих інструментів стимулювання інвестиційної діяльності є податкова політика.

Проблема визначення ролі та місця системи оподаткування в механізмі стимулювання інвестиційної діяльності набула актуальності ще на початку ринкових перетворень, але і сьогодні є об'єктом дослідження багатьох науковців, зокрема таких, як Чорний Л., Колесник В., Янель Ю., Савченко А., Москалюк Н., МакТаггарт Г., Коновалова Т., Кузьміна Н. та ін. Незважаючи на велику кількість наукових розробок в рамках цієї проблематики, окремі науково-практичні і методичні аспекти формування й реалізації податкової політики, спрямованої на стимулювання інвестиційної діяльності в регіонах, все ще залишаються недостатньо розробленими.

На сьогодні однією з проблем соціально-економічного розвитку України є низький рівень інвестиційної привабливості її регіонів, що значною мірою є наслідком недосконалої та не виваженої податкової політики держави.

Традиційно вважається, що за допомогою податків держава може регулювати інвестиційні процеси як за рахунок *впливу на рівень короткострокових та довгострокових заощаджень*, так і за допомогою *політики пільг та стимулів для вирішення певних інвестиційних завдань*.

Реалізація *першого напрямку* відбувається шляхом стимулювання заощаджень, які збільшуються в результаті зменшення загального рівня оподаткування, що призводить до перерозподілу ВВП на користь приватного сектора економіки. В цій ситуації збільшуються заощадження домогосподарств та підприємств, відбувається їх перерозподіл і формування інвестиційного ресурсу.

Короткострокові заощадження громадян є одним із видів інвестиційних ресурсів, який реалізується у вигляді банківських депозитів на будь-який строк, державних облігацій, інвестицій в цінні папери. Цей тип інвестиційних ресурсів має певні переваги порівняно з іншими, а саме: по-перше, громадяни самі вирішують куди вкладати кошти, по-друге – цей інвестиційний ресурс може в будь-який час бути повернений інвестору.

На жаль, існуючий в Україні механізм оподаткування короткострокових заощаджень поки що не можна вважати досконалим. Зокрема, на рівень інвестиційної активності негативно впливає механізм та розмір оподаткування доходів фізичних осіб, отриманих у вигляді дивідендів. Як неодноразово підкреслю-

валося в літературі, за кордоном накопичено достатній досвід щодо стимулювання цього типу інвестиційної діяльності населення. Так у роботі [2] відзначається, що у Великобританії ця проблема вирішується за рахунок поширення привабливої, з точки зору оподаткування, системи ощадних рахунків. Строк вкладу по цим рахункам становить п'ять років. У разі, якщо особа хоче повернути кошти раніше, то дохід по цих вкладах включається до сукупного доходу і оподатковується за загальною схемою як дохід вкладника. У разі, коли ці кошти протягом п'яти років не знімалися з індивідуального ощадного рахунку, вони звільняються від оподаткування.

Ще одним перспективним напрямком залучення інвестиційних ресурсів є державні облігації, але слід зазначити, що на сьогодні в Україні вони взагалі не користуються попитом в силу відсутності довіри громадян до держави.

Довгострокові заощадження виступають, як правило, у вигляді інвестицій в майно та пенсійних заощаджень. Останнє в Україні сьогодні є об'єктом дослідження багатьох теоретиків, але на практиці не достатньо поширене, що, між іншим, часто пов'язують з невирішеністю проблеми оподаткування в цій сфері.

Другий напрямок впливу на інвестиційний процес реалізується через впровадження податкових пільг і стимулів при реалізації певних інвестиційних проектів, що сприяють підвищенню інвестиційної активності в регіонах України та в країні в цілому.

Зокрема, одним із податків, що безпосередньо впливає на інвестиційний процес є податок на прибуток. Так в роботі [3] досліджена чутливість обсягів формування інвестиційних ресурсів до зміни ставки податку на прибуток. В цій роботі увага звертається на існування наступної проблеми: зменшення ставки податку на прибуток на 10%, що останнім часом пропонується багатьма політиками, призведе до збільшення інвестиційної активності, але суттєво зменшить рівень надходжень до бюджету. При цьому в короткостроковій перспективі ця втрата бюджетних надходжень не зможе бути компенсована за рахунок збільшення податкових надходжень, викликаних зростанням обсягів інвестування. Як бачимо, зменшення ставок оподаткування не завжди є позитивним явищем, а тому на сьогодні актуальним повинне стати використання системи податкових пільг і стимулів.

Так, у закордонній практиці для стимулювання інвестиційної активності в державі або в певному регіоні часто використовуються такі інструменти пільгового оподаткування, як: податкові канікули (період, протягом якого прибуток підприємства оподатковується за пільговою ставкою), регресивне оподаткування, яке передбачає зменшення податкової ставки в міру зростання бази оподаткування та ін. На жаль, на сьогодні ні теоретична, ні практична база застосування зазначених податкових пільг і стимулів не є досконало розробленою, а тому проблема залишається актуальною і потребує додаткових досліджень. При застосуванні податкового стимулювання обов'язково потрібно враховувати той факт, що воно має тенденцію розповсюджуватися на будь-які види діяльності, його важко контролювати, податкові стимули можуть бути тільки тимчасовим явищем, а тому вони повинні надаватися в чітко визначених на законодавчому рівні напрямках.

Одним із напрямків збільшення обсягів інвестиційної діяльності в Україні є залучення іноземних інвестицій в її регіони. Для збільшення обсягів іноземного інвестування необхідною умовою є стабільна законодавча база та ефективна податкова політика. На сьогодні законодавство України стосовно режиму іноземного інвестування містить багато суперечностей, які, в свою чергу, не впливають позитивно на збільшення обсягів іноземного інвестування.

Не відчувають іноземні інвестори і особливого зменшення податкового тягаря. Всі податкові заходи, які використовуються на сьогодні в Україні, не є стабільними і не дають можливості інвесторам вільно та довгостроково вкладати капітал в ту чи іншу галузь. Для стимулювання іноземного інвестування потрібно не тільки впровадження пільгового оподаткування, але й гарантії стабільності податкового законодавства у майбутньому.

Таким чином, податкова політика сьогодні не відповідає міжнародним стандартам, а тим самим не сприяє збільшенню обсягів іноземного інвестування. Для вирішення цієї проблеми потрібна розробка механізму податкового регулювання інвестиційної діяльності як на міжнародному так і на національному рівні. Саме тому на сьогодні актуальним є впровадження нових податкових засобів (інструментів), стимулів, пільг, які б, в свою чергу, були адаптовані для умов транзитивної економіки України, та їх апробацію на всіх рівнях: на рівні підприємства, регіону, країни, а також забезпечення максимальної стабільності українського законодавства, що є необхідною передумовою створення сприятливого клімату для залучення іноземних інвестицій в регіони України.

ЛІТЕРАТУРА

1. Коновалова Т.В. Кузьмина Н.А. Налоговое регулирование инвестиционной деятельности//Финансы.- №6.-2005.-С. 40-44
2. МакГаггарт Г. Инвестиционные продукты: вопрос налогообложения//Финансовые услуги.- № 9-10.-2002.-С. 35-37
3. Савченко А. Москалюк Н. Податок на прибуток підприємств як інструмент інвестиційної політики держави// Економіка України С. 22-28
4. Черный Л.Е., Колесник В.В., Янель Ю.А. Стимулирующая функция налога на добавленную стоимость при осуществлении инвестиционной деятельности предприятия// Економіка, фінанси, право. – С. 16-19